

OSMANİYELİ İSPİR ONBAŞI VE KARACAOĞLAN HİKÂYESİ

Yılmaz IRMAK*

Geliş Tarihi: Aralık, 2017

Kabul Tarihi: Mart, 2018

Öz

16. yüzyılda yaşayan ve âşıklık geleneğinde çok önemli bir yere sahip olan Karacaoğlan'ın hayatı ile ilgili günümüze kadar çeşitli halk anlatıları tespit edilmiştir. Bunlardan biri de; Osmaniye'nin Düziçi ilçesinde 25 Temmuz 2014 tarihinde 91 yaşında vefat eden "İspir Onbaşı" lakaplı İspir Mehmet Koç'un anlattığı Karacaoğlan hikâyesidir. Nesir-nazım karışımı anlatılan bu hikâyede 22 türkü yer almaktadır. Çalışmamızda; öncelikle 5 Mart 2005 tarihinde Osmaniye'nin Düziçi ilçesinde gördüğümüz İspir Onbaşı'dan derlemiş olduğumuz hikâyenin tasnifi hakkında bilgiler verilmiş ve ardından da hikâye, motifleri açısından incelenmiştir. İspir Onbaşı'nın anlatmış olduğu Karacaoğlan hikâyesi "hikâyeli türkü" tasnifine girmektedir. Hikâye; geleneksel halk hikâyelerinde görülen bazı motifleri barındırmakla beraber epizotları bakımından geleneksel hikâye kalıbına tam olarak uymamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Âşıklık geleneği, İspir Onbaşı, Karacaoğlan hikâyesi, hikâyeli türkü, motif.

FROM OSMANİYE İSPİR ONBAŞI AND KARACAOĞLAN STORY

Abstract

Various narrations with regard to Karacaoğlan's life, who lived in the 16th century and has had an important role in ashik tradition, have been identified up to now. One of these narrations belongs to İspir Mehmet Koç nicknamed "İspir Onbaşı" who lived in Düziçi district of Osmaniye province and died on the 25th July, 2014 at the age of 91. There are 22 folk songs consisting of prose and poems in Karacaoğlan story narrated by İspir Onbaşı. In our study, the information concerning the classification of the story we compiled from İspir Onbaşı to whom we met in Düziçi, Osmaniye on the 5th March, 2005, was firstly provided and then the story was examined with regard to its patterns. İspir Onbaşı's narration called Karacaoğlan Story is categorized as "folk story song". The story involves some motifs in traditional folk stories. However, it does not completely conform to traditional story pattern in terms of episodes.

Keywords: Ashik tradition, İspir Onbaşı, Karacaoğlan story, folk song with story, motif.

Giriş

16. yüzyıl âşıklarından Karacaoğlan, âşıklık geleneğinde unutulmaz bir iz bırakan, şiirleri ve türküleriyle yüzyıllardır halkın gönlünde yer edinen, yetiştiği çağın her türlü bilgi ve tecrübesini özümseyerek bunları estetik biçimde dile getiren güçlü bir sanatkârdır (Irmak, 2005:

* Dr. Öğr. Ü.; Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yilmazirmak46@hotmail.com.

5). Karacaoğlan ile ilgili olarak bugüne kadar çok şeyler yazılıp söylenmiştir. Ancak, onun nereli olduğu, ne zaman ve nerede doğduğu, nerede yaşadığı, nereleri dolaştığı ve nerede öldüğü gibi sorular tam olarak cevabını bulamamıştır (Şimşek, 2007: 40). Karacaoğlan'ın hayatı ile ilgili elde edilen bilgilerin çoğu sözlü rivayet kaynaklı ve değişiklik göstermektedir. Elimizde olan sınırlı sayıda yazılı belge ise ilk metinlere dayanmamaktadır. Bir görüşe göre Karacaoğlan, Kozan'a bağlı Feke ilçesinin Gökçeli Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Ancak Barak ve Musabeyli Türkmenleri de Karacaoğlan'a sahip çıkmışlardır. Radloff'a göre Karacaoğlan Belgradlıdır. Cahit Öztelli'ye göre ise; Karacaoğlan'ın mezarı, Mersin'in Mut ilçesinin Çukur Köyü'ndedir. Konyalı Ahmet Hamdi Efendi'nin hatıra defterinde Karacaoğlan'ın Osmaniye'nin Düziçi ilçesine bağlı Varsak köyünden olduğuna dair bilgiler yer almaktadır (Öztelli, 2000: 11-13). Müjgân Cumbur âşığının doğum yeri olarak en çok üzerinde durulan yerin; Varsak köyü olduğunu ifade etmiştir (2001: 11). Saim Sakaoğlu'na göre Karacaoğlan doğuda; Kahramanmaraş - Gaziantep - Nizip çizgisi ile batıda Ermenek - Silifke çizgisi arasındaki kalan coğrafyanın âşığıdır (2004: 128). Karacaoğlan'ın şiirleri, Mujgan Cumbur, Cahit Öztelli, Nurettin Albayrak ve Sadettin Nüzhet Ergun gibi yazarlar tarafından yayımlanmıştır. Karacaoğlan ve şiirleriyle ilgili en son ve kapsamlı çalışmayı ise; *Karaca Oğlan* adlı eseriyle Saim Sakaoğlu yapmıştır. Bu durumda onun nereli ve mezarının nerede olduğu konusunda yazılı bir belge bulununcaya kadar bu tartışmaların süreceği anlaşılmaktadır. Ancak şu da vardır ki; Karacaoğlan'ın sadece bir bölgeye, yöreye ait olmaması, onun hakkında birçok halk hikâyesinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türk toplumu zengin hayal gücü ile Karacaoğlan'ın hayatına ait bilgi kıvrımlarını şiirleriyle de süsleyerek efsaneleştirmiş ve günümüze kadar ulaştırmıştır.

1. Osmaniye'li İspir Onbaşı ve Karacaoğlan Hikâyesi

Bir Karacaoğlan anlatıcısı olan İspir Mehmet Koç ile 5 Mart 2005 tarihinde yüksek lisans tezimiz kapsamında Osmaniye'nin Düziçi ilçesi, Karacaoğlan Mahallesi'nde bir görüşme yapmış ve kendisinden derlediğimiz Karacaoğlan hikâyesini kayıt altına alarak bu hikâyenin metnini yüksek lisans tezimizin sonunda ekler bölümünde vermiştik (Irmak, 2005: 131-150). İşte bu çalışmamızda öncelikle İspir Onbaşı'nın hayatı hakkında bilgiler verilecek sonrasında ise; Karacaoğlan hikâyesinin tasnifi yapılacak ve hikâye motifleri bakımından incelenecektir. Makalenin sonunda da derlemiş olduğumuz bu hikâyenin metni yer alacaktır.

“İspir Onbaşı” lakaplı İspir Mehmet Koç, 1924 yılında Osmaniye'ye bağlı Düziçi ilçesinin Farsak köyünde doğmuştur. İspir Onbaşı'nın dedeleri, Fatih Sultan Mehmet döneminde padişahın emriyle Erzurum'un İspir ilçesinden Çukurova'ya göç etmişlerdir. Soyunun Karacaoğlan'a dayandığını ifade eden İspir Onbaşı hiç okula gitmemiş, okuma-yazmayı kendi kendine öğrenmiştir. Askerliğini Van'da onbaşı olarak üç yılda tamamlayan İspir Onbaşı, ailesinin

geçimini çiftçilik, çobanlık, hayvancılık ve duvar ustalığı gibi mesleklerle uğraşarak sağlamıştır. 1943 yılında evlenmiş ve dokuz çocuk sahibi olmuş olan İspir Onbaşı, 1991 yılında Kültür Bakanlığı'ndan plaket ve teşekkür belgesi almıştır (Karakaş, 2008: 234). “Son Karacaoğlan anlatıcısı” olarak bilinen İspir Onbaşı, 25 Temmuz 2014 tarihinde 91 yaşında Düziçi’nde vefat etmiştir.

Âşıklık geleneği içerisinde önemli bir yeri olan Karacaoğlan’ın hayatı etrafında birçok halk hikâyesi anlatılmaktadır. Bu hikâyelerden biri de İspir Onbaşı’nın anlattığı Karacaoğlan hikâyesidir. Bir âşık olmasa da anlattığı hikâye ile bu gelenek içerisinde “hikâye anlatıcısı” olarak kabul edebileceğimiz İspir Onbaşı saz çalamamaktadır.

Osmaniyeli İspir Onbaşı’nın Karacaoğlan hikâyesi, nazım-nesir karışımı bir hikâyedir ve içerisinde 22 türkü yer almaktadır. İspir Onbaşı bu hikâyeyi dedesinden sözlü olarak öğrenmiştir. Hikâye yöresel bir ağızla anlatılmış ve hikâyenin içerisinde birçok yöresel sözcük geçmektedir. İspir Onbaşı hikâyesini anlatırken türküleri şiir şeklinde okumuştur. Hikâyede mekân olarak; Hodu yaylası, Taylar Yaylası, Hodu Beli, Daz, Dülül, Devrek, Gürçayır, Çataloluk, Haruniye (Düziçi) ve Maraş geçmektedir. Hikâyenin şahıs kadrosu çok geniş değildir. Hikâye; geleneksel halk hikâyelerinde görülen bazı motifleri barındırmakla beraber epizotları bakımından geleneksel hikâye kalıbına tam olarak uymamaktadır.

İspir Onbaşı’nın Karacaoğlan hikâyesi üzerine ilk olarak araştırma yapanlardan biri Saim Sakaoğlu’dur. Sakaoğlu, *Karaca Oğlan* adlı kitabında Osmaniyeli İspir Onbaşı ve hikâyesi hakkında kısa bir bilgi vermiş ve hikâyenin küçük bir bölümünü -kahramanın âşık olması epizotu- kitabına almıştır (2004: 843-846). Bir diğer araştırmacı Ema Şimşek, “Karaca Oğlan’a Bağlı Olarak Anlatılan Kısa Hikâyeli Türküler” adlı çalışmada; Karacaoğlan’ın hayatı etrafında teşekkül eden halk hikâyelerinin tasnifini yaptıktan sonra bu hikâyeler hakkında karşılaştırmalı olarak bilgiler vermiştir (2007: 43). İspir Onbaşı ve Karacaoğlan hikâyesi üzerine en son araştırma yapan Ayhan Karakaş ise makalesinde; İspir Onbaşı’nın hayatı üzerinde durmuş ve hikâyesinin derlendiği çevre ve şartlar hakkında bilgiler aktarmıştır. Yazar bu çalışmada hikâyenin metnine yer vermemiştir (Karakaş, 2008: 231-240).

2. Karacaoğlan Hikâyesinin Tasnifi

Ali Berat Alptekin, Karacaoğlan’ın hayatını konu alan hikâyelerin dört büyük ve yedi küçük varyantından bahsetmiş (1986: 33-44); Nebi Özdemir, Karacaoğlan’ın hayatı etrafında teşekkül eden; “Karacaoğlan ile Benli Kız”, “Karacaoğlan ile Yayla Güzeli” ve “Karacaoğlan ile Karakız” adlı üç hikâyeyi epizotlarına göre incelemiştir (1993: 161-166). Ema Şimşek ise Karacaoğlan ve şiirleri etrafında teşekkül eden hikâyelerini; “büyük halk hikâyeleri”, “matbu hikâyeler” ve “hikâyeli türküler” olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırmıştır. Bu

sınıflandırmaya göre; “Karacaoğlan ile İsmikân Sultan”, “Karacaoğlan” ve “Han/Hal/Nar Mahmut” hikâyeleri büyük halk hikâyeleri başlığı altında tasnif edilirken; “Karacaoğlan ile Benli Kız”, “Karacaoğlan ile Yayla Güzeli”, “Karacaoğlan ile Karaca Kız”, “Karacaoğlan ile Elif Gelin” ve “Karacaoğlan’ın Aşk Maceraları” adlı hikâyeler, matbu hikâyeler olarak tasnif edilmiştir. Üçüncü grup hikâyeli türküler başlığı altında ise; “Karacaoğlan’ın Âşık Olması -I”, “Karacaoğlan’ın Âşık Olması -II”, “Karacaoğlan /Yusuf Sıra Anlatması”, “Sefil Yakup”, “Karacaoğlan’ın Evliliği” ve “Padişah ile Nemse Kralı” adlı hikâyeler alınmıştır. Buna göre “Karacaoğlan’ın Âşık Olması -II” hikâyesini “hikâyeli türkü” olarak tasnif eden Şimşek; hikâyeli türküyü; “bir veya birkaç türküye bağlı olarak oluşturulmuş kısa hikâyeler” olarak tanımlamakta ve türkü/şiir merkezli olan bu tür hikâyelere, Doğu Anadolu bölgesinde “serküşte” veya “kaside”, Güney Anadolu’da ise “bozlak” adı verildiğini belirtmektedir (2007: 41). Boratav’a göre halk hikâyelerinde nesir esas iken, hikâyeli türkülerde nazım (türkü) esastır. Bu tür hikâyelerde vaka, türküyü anlaşılır hâle getirmek ve dinleyici üzerinde daha büyük bir etki meydana getirmek için eklenmektedir (2002: 90). Bu bakımdan biz de İspir Onbaşı’ndan derlemiş olduğumuz Karacaoğlan hikâyesini “hikâyeli türkü” olarak sınıflandıracamız.

3. Hikâyenin Özeti

Asıl adı Hasan olan Karacaoğlan’ın babasının adı Kara İlyas’tır. Karacaoğlan’ın soyu, Fatih Sultan Mehmet döneminde Erzurum’dan Çukurova’ya göç eden Sailoğullarına dayanmaktadır. Karacaoğlan fakir bir ailenin çocuğudur. Çobanlık yaparak geçimini sağlayan Karacaoğlan, bir gün amcasının kızı Elif’e âşık olur. Elif’in kendisini reddetmesi üzerine çok üzülen Karacaoğlan, efkârını dağlarda tepelerde dolaşarak dağıtmaya çalışır. Dağlarda gezerken karşısına bir pir çıkar. Pir, Karacaoğlan’ın ağzına tükürür. Kendisinde bir tuhaflık hisseden Karacaoğlan’ın karnı şişer, ağzı köpürür. Bunun üzerine Pir, Karacaoğlan’ın başını sıvazlayıp, üç İhlâs ile bir Fatiha okur. Böylelikle Karacaoğlan sıkıntısından kurtulur ve rahatlar. Pirin okuduğu dualarla karnındaki şişlikten kurtulan Karacaoğlan, burada pirin isteği ile bir sopayı saz yaparak ilk deyişini (türküsünü) söyler. Böylece âşıklık bâdesini içen ve âşıklık istidadını kazanan Karacaoğlan, çeşme başlarında gördüğü güzellere türkü söyleyerek geze geze Maraş’a varır. Maraş’ta Dulkadiroğlu Beyi’nin hanında misafir olan âşığın eline oradaki âşıklar tarafından saz verilir. Karacaoğlan kırk yıllık âşık gibi saz çalar ve türküler söyler. Burada altı yıl kalan âşık, yaşadığı obaya geri döner. Obanın ileri gelenleri onu Kara Sultan adında bir kız ile evlendirirler. Üç gün boyunca karısı ile beraber olamayan ve ona dokunamayan Karacaoğlan, ağanın daveti üzerine kısa bir yolculuğa çıkar, bir gece çadırına döndüğünde karısının yatağında bir delikanlı bulur. Meğer bu delikanlı karısının on iki yaşındaki yeğenidir. Karısı onu gece yalnız kalmamak için yanına çağırıştır. Karısının kendisini aldattığını düşünen ozan, bu duruma çok üzülür ve obadan uzaklaşarak bir köprübaşına gelir. Karacaoğlan burada kırklar (kırk atlı) ile karşılaşır.

Kırklar Hasan'a: "Senin türkün kıyamete kadar devam edecek" müjdesini vererek oradan uzaklaşır. Tekrar Hodu Yaylası'na dönen Karacaoğlan: "Benim sazımı şu meşeye asın, çürüyünceye kadar her kim el sürerse cennet yüzü görmesin" diye vasiyet ederek 98 yaşında hayata gözlerini yumar.

4. Hikâyenin Motifleri

Motif konusunda ilk araştırma yapanlardan biri Stith Thompson'dır. Motifi; "masalın gelenekte devamlılık yeteneğine sahip en küçük parçası" (Duymaz, 2001: 145) olarak tarif eden Stith Thompson, "Motif Index of Folk Literature" adlı çalışmasında, çeşitli dünya anlatılarında tespit ettiği motifleri alfabetik olarak sıralamıştır. Thompson bu çalışması ile sözlü edebiyat mahsullerinin incelenmesi konusunda araştırmacılara yeni bir metot sunmuştur. "Hikâye etmenin en küçük unsuru" olan motifin en önemli özelliği, bir olağanüstülük taşımasıdır. Bu olağanüstülük; kahramanda, olayda, zamanda ve mekânda kısacası anlatıda her türlü olayda karşımıza çıkabilmektedir (Alptekin, 2005: 297). Motifler, halk hikâyelerinde en önemli unsurlar olarak yer almaktadır. Karacaoğlan hikâyesinde tespit ettiğimiz motifler; rüya, hızır, sayı, imtihan ve beddua motifleridir.

4.1 Rüya Motifi

Umay Günay'a göre rüya motifi; "hazırlık", "rüya", "uyanış" ve "ilk deyiş"ten oluşmaktadır (Günay, 1993: 98-99). Âşıklık geleneğinde rüya görerek ve bade içerek âşıklık istidadı kazanan âşıklar, bu safhalardan sonra ilk deyişlerini söyleyerek sanatlarını icra etmeye başlamaktadırlar. Esmâ Şimşek, İspir Onbaşı'nın anlatmış olduğu hikâyede Karacaoğlan'ın âşık olmasını, rüya motifinin safhalarına göre şöyle değerlendirmektedir:

I. Hazırlık: Çobanlık yaparak geçimini sağlayan Karaca Oğlan, amcasının kızı Elif'e âşık olur. Elif'in kendisini reddetmesi, Karaca Oğlan'ın üzüntüsünü bir kat daha artırır, efkârını dağlarda tepelerde dolaşarak dağıtmaya çalışır.

II. Rüya: Burada rüya anı yoktur. Karaca Oğlan, rüyada görülen pir ile uyanırken karşılaşır. Pir, bade yerine Karaca Oğlan'ın ağzına tükürür. Bunun üzerine Karaca Oğlan, kendinde bir tuhaflık hisseder, karnı şişer, ağzı köpürür. (Rüyada bade içen âşıklarda da benzer durum görülür. Güzelin resmini gören âşık, kendinden geçip bayılır, ağzından köpükler gelir.)

III. Uyanış: Genellikle, bade içen âşıklar, bir saz sesiyle kendilerine gelirler. Karaca Oğlan'da rüya olmadığı için uyanış da yok gibidir, ama Pir'in, Karaca Oğlan'ı yanına çağırarak, onun başını sıvazlayıp, üzerin üç İhlâs ile bir Fatıha okuması ve bunun üzerine Karaca Oğlan'ın rahatlaması, sıkıntılardan kurtulma, bir nevi uyanmadır. Ancak, bu uyanış saz yerine pirin duaları ile gerçekleşmiştir.

IV. İlk Deyiş: Karaca Oğlan, pirin okuduğu dualarla karnındaki şişlik yok olunca, yine pirin isteği ile ilk türküsünü söyler:

Ulu sular ulusuna dökülür
Yavru şahan yuvasına çekilir
Dikin dutmaz yaralarım sökülür
Yitirmiş köşeğin bozlar ey medet (2007: 43)

Âşıklık geleneğinde bâde genellikle âşıklara rüyada sunulmaktadır. Bu bâde su, şerbet vb. şeyler olabilir. Karacaoğlan hikâyesinde Esmâ Şimşek'in de belirttiği gibi rüya anı yoktur. Pir tarafından ağzına tükürülen Karacaoğlan, bu sayede sıkıntılarından kurtulmuş ve âşıklık istidadı kazanmıştır. Bu olay, aynı zamanda Karacaoğlan'ın bâdeli yani; "Hak âşığı" olduğunu da göstermektedir.

4.2 Hızır Motifi

Halk hikâyelerinde kahramanların karşılaştıkları tehlikelerde onların en büyük yardımcıları Hızır'dır. Hızır aynı zamanda sunmuş olduğu bâde ile âşıkların saz çalma ve şiir söyleme istidadı kazanmaları bakımından önemli bir işlev görmektedir. Hikâyede Karacaoğlan'ın Hızır ile ilk karşılaşması "Daz" adı verilen bir tepede olur. Hızır, Karacaoğlan'ın ağzına tükürür ve bunun üzerine Karacaoğlan'ın karnı şişer. Bir müddet dağlarda dolaşan Karacaoğlan'ın çaresiz olduğunu gören Hızır, onun sırtını sıvazlar, üç İhlas bir Fatiha okur. Böylece bir nevi bâde içerek âşik olan Karacaoğlan, ilk deyişini burada okur (Irmak, 2005: 132).

Hikâyede Karacaoğlan'ın Hızır ile diğer karşılaşması ise bir köprübaşında gerçekleşir. Âşik burada 40 atlıyı (kırklar) köprüden karşı tarafa geçirir. Otuz dokuz atlı köprüden geçer kırkıncı atlı, Karacaoğlan'dan peşlerinden gelen yobaz kişiyi köprüden geçirmemesini ister. Karacaoğlan, bu kişinin köprüden geçmesine izin vermek istemez ancak yine de onu sırtına alarak akarsudan karşıya geçirirken sırtında bir sıcaklık hisseder. Sudan karşıya geçince adama soyunmasını söyleyen Karacaoğlan, soyunan adamın sırtında bir Kur'an-ı Kerim'in bağlı olduğunu görür ve bu Kur'an-ı Kerim'i yırtarak suya atar. Bunun üzerine orada bulunan kırk atlı, Karacaoğlan'ın önünden "*Hasan gazan mübarek olsun, senin türkün kıyamete kadar devam edecek*" diyerek geçer. (Irmak, 2005: 149)

4.3 Sayı Motifi

Halk hikâyelerinde en çok karşılaşılan sayı motifleri; üç, beş, yedi, dokuz ve kırk sayı motifleridir. Karacaoğlan hikâyesinde; Karacaoğlan bir tepenin başında Hızır ile karşılaşır. Hızır çocuğun sırtını sıvazlar ve ona üç İhlas bir Fatiha okur: "*İhtiyar çocuğun sırtını sıvazladı, üç İhlas, bir Fatiha okudu, söyle bakalım dedi.*" (Irmak, 2005: 132)

Karacaoğlan bir köprünün başında kırk atlı (Hızır) ile karşılaşır: “*Köprünün başında oturuyordu. Kuzey taraftan bir gurup atlı çıktı. Gelen aşığın önünden geçecek köprünün başından. Selamün aleyküm Hasan, Selamün aleyküm Hasan, Selamün aleyküm Hasan deyip otuz dokuz atlı geçti. Bir atlı da geriden geldi. Geriden gelen atlı dedi ki; Hasan geriden bir yobaz geliyor, onu köprüden geçirme, dedi.*” (Irmak, 2005: 146)

Maraş'ta Dulkadiroğlu Beyi'nin hanında misafir olan ozanın eline oradaki âşıklar tarafından saz verilir, Karacaoğlan kırk yıllık âşık gibi saz çalmaya başlar ve türküler söyler: “*Neyse ki, Dulkadiroğlu'nun odasına varıp dâhil oldu. Sen kimsin deyi sordular. Ben de aşığım, dedi. Sazın var mı, dediler. Yok, dedi. Buna bir saz verdiler, efendim, kırk yıllık âşık gibi çalmaya başladı.*” (Irmak, 2005: 136)

Hızır ile karşılaştıktan sonra Maraş'a doğru yola çıkan Karacaoğlan soğuk suyu ile meşhur Çataloluk'a gelir ve burada göçebe kırk evin konakladığını görür: “*Dedi, efendim, oradan kalkıp Çataoluk'a indi. Oraya vardı ki, suyun başında kırk tane ev var. Göçebe, orda yatıp Çukurova'ya hareket edecekler.*” (Irmak, 2005: 134)

Ölmek üzere olan Karacaoğlan üç vasiyette bulunur: “*Amca benim üç vasiyetim var, dedi Karacaoğlan. Biri şu; benim sazımı şu meşeye asın, çürüyünceye kadar her kim el sürerse cennet yüzü görmesin.*” (Irmak, 2005: 149)

Karacaoğlan üç ağaca türkü söyler: “*Dedi ki bir gün; âşık, şu ağaca türkü söyle, dedi. Orada üç ağaç var; birisi meşe, ikisi ardıç.*” (Irmak, 2005: 149)

Obanın ileri gelenleri onu Kara Sultan adında bir kız ile evlendirirler. Karacaoğlan hanımı Kara Sultan'a üç gün yaklaşamaz: “*Üç gün benim yanıma gelmeyeceksin, dedi. Sebep dedi, benim âdetim var. Bildiğim var, düşüncem var, üç gün bana değmeden yatacaksın dedi.*” (Irmak, 2005: 139)

İncelemiş olduğumuz bu hikâyede halk hikâyelerinde sıkça karşılaştığımız; “kırk atlı”, “kırk yıllık âşık”, “kırk ev”, “üç İhlas”, “üç vasiyet”, “üç ağaç” ve “üç gün” gibi sayı motifleri vardır.

4.4 İmtihan Motifi

Halk hikâyelerinde kahramanlar çeşitli sınamalardan, imtihanlardan geçer. Bu sınama, kahramanın olgunlaşması ve erginleşmesi içindir. İncelemiş olduğumuz Karacaoğlan hikâyesinde imtihan aşığın ustalığını göstermesi için bir araçtır. Maraş'ta Dulkadiroğlu Beyi'nin hanında misafir olan Karacaoğlan'ın eline oradaki âşıklar tarafından saz verilir, yani ozan bir nevi imtihana tabi tutulur. Karacaoğlan burada kırk yıllık âşık gibi saz çalmaya başlar ve türküler söyler (Irmak,

2005: 136). Bu hikâyede; Karacaoğlan'ın Hızır'ın elinden bade içmesinden sonra âşıklığını ispat etmesi bakımından önemli işlev gören imtihan motifi, aynı zamanda âşığın usta olduğunu ve erginleştiğini göstermektedir. Halk hikâyelerinde bu motifin birçok örneklerini görmek mümkündür.

4.5 Beddua Motifi

İnsanoğlunun çaresiz kaldığında başvurduğu araçlardan biri de dua ve bedduadır. Çünkü insan bu sayede derdini yaratıcıya ulaştırmakta ve ondan yardım dilemektedir. Dua iyilik ve güzel temenniler için yapılırken onun zıddı olan beddua ise bir kişinin kötülüğü için yapılmaktadır. Karacaoğlan hikâyesinde ölmek üzere olan âşık: *“Benim sazımı şu meşeye asın, çürüyünceye kadar her kim el sürerse cennet yüzü görmesin.”* (Irmak, 2005: 149) diyerek hem bir vasiyette bulunur, hem de sazına el sürecek olan kişilere bedduada eder. Saz bir âşığın sırdaşı ve mahremidir. Karacaoğlan'ın bu vasiyetinden ve bedduasından şiirlerinin ve türkülerinin kıyamete kadar unutulmamasını istediğini de anlıyoruz. Nitekim bir köprünün başında karşılaştığı kırk atlının âşığı; *“senin türkün kıyamete kadar devam edecek.”* (Irmak, 2005: 149) demesi, onun bugün dahi şiirlerinin ve türkülerinin halk arasında dilden dile, gönülden gönüle dolaşması bakımından önemli olduğunu düşünüyoruz.

Sonuç

Âşıklık geleneği içerisinde önemli bir yeri olan Karacaoğlan'ın hayatı etrafında birçok halk hikâyesi anlatılmaktadır. Bu hikâyelerden biri de İspir Onbaşı'nın anlattığı Karacaoğlan hikâyesidir. Bir âşık olmasa da anlattığı hikâye ile bu gelenek içerisinde “hikâye anlatıcısı” olarak kabul edebileceğimiz İspir Onbaşı saz çalamamaktadır ve kendi soyunun Karacaoğlan'ın soyundan geldiğini ifade etmektedir. Âşıklık geleneği içerisinde Karacaoğlan'ın sahip olduğu önem göz önüne alındığında, Karacaoğlan'ın hayatı etrafında anlattığı hikâye ile İspir Onbaşı da bu gelenek içerisinde değerlendirilebilir. Karacaoğlan'ın hayatı etrafında teşekkül eden halk hikâyelerini tasnif eden Esmâ Şimşek'e göre Osmaniyeli İspir Onbaşı'nın Karacaoğlan hikâyesi; “hikâyeli türkü” olarak sınıflandırılabilir. Osmaniyeli İspir Onbaşı'dan derlemiş olduğumuz bu hikâye, nazım-nesir karışımı bir hikâyedir ve içerisinde 22 türkü yer almaktadır. İspir Onbaşı bu hikâyeyi dedesinden sözlü olarak öğrenmiştir. Hikâye yöresel bir ağızla anlatılmış ve hikâyenin içerisinde birçok yöresel sözcük geçmektedir. İspir Onbaşı hikâyesini anlatırken türküleri şiir şeklinde okumuştur. Hikâyede mekân olarak; Hodu yaylası, Taylar Yaylası, Hodu Beli, Daz, Döldül, Devrek, Gürçayır, Çataloluk, Haruniye (Düziçi) ve Maraş geçmektedir. Hikâyenin şahıs kadrosu çok geniş değildir. Hikâye; geleneksel halk hikâyelerinde görülen bazı motifleri barındırmakla beraber epizotları bakımından geleneksel hikâye kalıbına tam olarak uymamaktadır.

Karacaoğlan hikâyesinde tespit ettiğimiz motifler; rüya, Hızır, sayı, imtihan ve beddua motifleridir.

Kaynaklar

- ALPTEKİN, A. B. (2005). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- (1986). “Karacaoğlan'ın Hayatı Etrafında Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri.” *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. II, Halk Edebiyatı, Ankara, s. 33-44.
- BORATAV, P. N. (2002). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- CUMBUR, M. (2001). *Karacaoğlan Şiirler*. Ankara: MEB Yayınları.
- DUYMAZ, A. (2001). *Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÜNAY, U. (1993). *Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- IRMAK, Y. (2005). *Karacaoğlan’ın Şiirlerinde Anlam Sapmaları*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KARAKAŞ, A. (2008). “Yaşayan Âşık Sanatında Son Karacaoğlan Anlatıcılarından Osmaniyeli İspir Onbaşı.” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.17, S.2, s.231-240.
- ÖZDEMİR, N. (1993). “XVII. Yüzyıl Çukurova ili Karacaoğlan Adına Tasnif Edilen Halk Hikâyelerinin Değerlendirilmesi.” *II. Uluslararası Karacaoğlan Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildiriler* (20-24 Kasım 1993) Adana, s.161-166.
- ÖZTELLİ, C. (2000). *Karacaoğlan*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- SAKAOĞLU, S. (2004). *Karaca Oğlan*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ŞİMŞEK, E. (2007). “Karacaoğlan’a Bağlı Olarak Anlatılan Kısa Hikâyeli Türküler.” *Millî Folklor*, S.79, s.40-49.

EK: Hikâye Metni

KARACAOĞLAN HİKÂYESİ

İstanbul alınalı 551 sene oldu. Fatih Sultan Mehmet İstanbul’u aldıktan 25 sene sonra İran Şahı Uzun Hasan ile Otlukbeli Savaşı yaptı. İşte Otlukbeli Savaşı’nda bizim dedemiz Erzurum’da idi. Bizim dedemize Hasanoğlu derlerdi. Beylerbeyi idi. O zaman Fatih Sultan Mehmet bizim dedemizi Çukurova’ya nakleyledi. Biz Kozan’a geldik. Kozan’a geldikten sonra Kozan Beyi dedi ki; kız çocuğunu bırak yazın da nereye giderseniz gidin, dedi. İşte bizim dedemiz yayla seçerekten Hodu yaylasına vardı. Hodu’nun ilk ismi Taylar yaylasıdır. İkinci ismi, Ceceli yaylası, üçüncü ismi Hodu yaylasıdır. İşte bizim dedemizin konduğu yayla, Hodu yaylası. Dedemiz orda oturmakta olsun; efendim, o zaman İstanbul’da Yavuz Sultan Selim Han bütün memlekete iskân emri verdi. Bu memlekete iskân emri veren Derviş Paşa. Bir tarafı Maraş, bir tarafı İslâhiye, bir tarafı Andırın, bir tarafı Ceyhan; bu alayı iskân eden Derviş Paşa. O arada bizim dedemiz, Çukurova’ya giremedi, Gökçayır’a yerleşti. Düziçi’nin Gökçayır Köyü’ne yerleşti. Şimdi, Gökçayır, Haruniye’nin üç kilometre kuzeydoğusunda Düldül’ün dibinde. İşte kısa kesiyim, Sayiloğullarının köyü de Gökçayır. Gökçayır Sayiloğulları’nın köyü. Karacaoğlan Gökçayır doğumlu. Karacaoğlan Sayiloğullarından gelir. Beni de sorarsan, Sayiloğulluyla bizim dedemiz kardeş. Ben Karacaoğlan’ın torunlarındanım. Bizim dedelerimiz türküsünü söylemişler, Karacaoğlan’ı aramamışlar, sormamışlar. Ben de 80’li yıllardan beri

Karacaoğlan'ın nerden gelip, nerde yaşamış, nerde doğmuş; bunları araya araya buldum. Nerden buldun, diyeceksin. Eski dedelerimizin geleneklerinden, âşıklardan, tarihten derleyi derleyi şimdi ben Karacaoğlan oldum. Benim yaşım 1341, 81, ismime İspir Onbaşı derler. Farsakların kökü İspirler. Kozan ve Antalya'daki İspirler bizim kökümüzdedir. İşte Erzurum'un İspir kazasından gelen köken biziz. Oradan bizi buraya Fatih Sultan Mehmet nakletti. Şimdi, adım İspir Mehmet Koç, yaşım 81, Karacaoğlan'ın araştırmacısıyım. Araştırma için Antalya'ya kadar gittim. İstanbul'a götürdüler. Ankara'ya bütün bilgilerimi naklettim. Kırk dört devlete yayın yaptım. Efendim, şimdi de bunu gelen araştırmacılara anlatmaktayım. Şimdi sana Karacaoğlan kimlerdenmiş, nerde yaşamış anlatmak zorundayım.

Karacaoğlan'ın dedesi Koca Ahmet. Koca Ahmet'in iki oğlu var. Birisi İlyas, birisi de Mustafa. İşte Karacaoğlan, Kara İlyas'tan doğma, adı Hasan. Bir gün İlyas davar güdüyordu, asker kaçağı idi, yirmi sekiz yaşındaydı. O günlerde askerlere "tutkap" derlermiş. Asker bunu yakalayıp Kozan'a götürdü. O zaman Halep'te iki yaylak vardı. Biri Kozan, biri de Kadirli. O zamanda harp vardı. Harbin adı, Sail harbi idi. Bu, orda şehit düştü ve Karacaoğlan da anasının kucagında kaldı. O zaman bir haber oldu ki Kara İlyas şehit düşmüş, dediler. Şimdi efendim bu Karacaoğlan, Gökçayır doğumlu. Şimdi, anası (Karacaoğlan'a): "Oğlum baban Sail'e gitti" diyerek, "Sail" ismini buradan almış. Bu çocuk amcasının yanında büyüdü. Kış yurdu, Haruniye'nin kuzeydoğusunda Düldül'ün dibinde Gökçayır köyü. Yazın ise Hodu yaylasına çıkarlar. Derken bu çocuk on beşini yaşadı. Bir gün dediler ki: "Gardaşım, sen davar güdüyorsun, on beş yaşına geldin, sen evlen" dediler. "Kimi alıyım" dedi. "Emminin kızı var" dediler. "Onu al". Çocuk: "Haklısınız" dedi. Davarı götürür dağlarda yayar, Elif aklından çıkmaz. İçine bir ateş düştü, cayır cayır yanmaya başladı. Bir gün amcasına bir adam gönderdi. Emmisi dedi ki: "Gardaşım ben şimdi veririm amma bir de kızı sorun" dedi. Kıza sorulunca kız dedi ki: "Ben kaldım kaldım da babamın çobanına mı kaldım" dedi. O zaman dedi ki aklından: "Yarın davara gideyim de bir gün çeker giderim bir tarafa, bu davarı gütmem" dedi. İşte Maraş ile Osmaniye'nin takımında bir bel var. Bu belin adı Hodu Beli'dir. Bu bele çıktığın zaman Maraş görünür. Efendim onunda sol tarafında Kavlak tepe, Daz derler. Buraya davarla çıktı. Oraya oturdu. Efendim, öteden bir ihtiyar gelip buna selam verdi. "Buyur dede", dedi. İhtiyar hemen çocuğu tutuverdi, çenesine çöküp ağzına tükürdü. Dede: "Neden benim ağzıma tükürüyorsun?" dedi. "Bunun bir sebebi var" dedi. "Sen şöyle bir dolan da gel, senin karnın şişer, beni bulamazsan çatlayıp ölürsün" dedi. O zaman çocuk geri geldi: "Dede benim karnım şişti" dedi. İhtiyar çocuğun sırtını sıvazladı, üç İhlas, bir Fatıha okudu: "Söyle bakalım" dedi. İşte o zaman âşıklığı orda başladı, âşık olmanın yeri burası. "Efendim, ne söyleyeyim dede" dedi. "Türkü söyle" dedi. Türküye başladı:

Ulu sular ulusuna dökülür,
Yavru şahan yuvasına çekilir,
Dikin tutmaz yaralarım sökülür,
Yitirmiş köşeğen bozlar ey medet

Diyerekten bu türküye devam etti. Şimdi efendim, bu çocuk eve geldi. Amcasına bir adam daha gönderdi. Kız yine irak gidince, sabah olunca değneğini, çamaşırını aldı, Hodu Beli'ne vardı. Orda şimdi efendim bakalım ne söylemiş:

İncecikten bir kar yağar,
Tozar Elif Elif deyi,
Deli gönül abdal olmuş,
Gezer Elif Elif deyi.

Elif gaşlarını çatar,
Gamzesi sineme batar,
Ağ ellerin kalem tutar,

Yazar Elif Elif deyi.

Elif'in uğru nakışlı,
Yavru balaban bakışlı,
Yayla çiçeği kokuşlu,
Kokar Elif Elif deyi.

Karacaoğlan emelerin,
Güzel sevdim demelerin,
İliklemiş düğmelerin,
Çözer Elif Elif deyi.

Bu türküyü bitirince Maraş tarafından bir göç geldi. Tecirli, göçebe. İçinden birine baktı ki Elif'e benzer. Yüreği cız etti. Değneğini saz edip bakalım o hanıma ne söyledi:

Çıktım yücesinden sehir eyledim,
Engininde abez abez el gider.
O elin içinde gördüm bir güzel,
Gadir Mevlam daha neler halk eder.

Telli mahramasın atmış başına,
Kudret kalemini çekmiş kaşına,
Bir güzel de düşemez eşine,
Ah çektikçe yüreğinden kan gelir.

Telli mahramasın atmış boynuna,
Kendi güzelliğin çekmiş alınına,
Bir gececik misafirim koynuna,
Çünkü dilber, sermayenden nen gider.

Diye Karacaoğlan kendi sözünden,
Çok aradım bulamadım ilinden,
Söz verdin de niye döndün sözünden,
Yalancıda iman kalmaz din gider.

Dedi, efendim, oradan kalkıp Çataoluk'a indi. Oraya vardı ki, suyun başında kırk tane ev var. Göçebe, orda yatıp Çukurova'ya hareket edecekler. Karacaoğlan baktı ki bir hanım, ayağı da yalın, çeşmeye suya geliyor. Hemen değneğini saz yapıp bakalım bu hanıma ne söylemiş:

Suya gider sudan gelir,
Ak sayalı yosma gelin.
Kerem eyle ak topuğu,
Kuru yere basma gelin.

Gelin hanı yolun tacı?
Leblerin canın ilacı,
Zülüflerin darağacı,
Ben garibim asma gelin.

Gelin zülûfünü deşir¹,
Kara peçen ışılaşır,

¹ Toplamak anlamında kullanılmıştır.

Kolunu boynundan aşır,
Bu sözüme küsme gelin.

Karac' oğlan derler bana,
Bensona,²
Kıyamadım yavru sana,
Amanını kesme gelin.

Dedi. Şordan bir kız kalktı, âşık: “Bir türkü de bana söyle” dedi. Bakalım ona ne söylemiş:

Güzelin yanağı ayın şekeri,
Ağzı oğul balı, dili Frenk şekeri,
Omuzdan aşağı, belden yukarı,
Her bir yeri memur olur güzelin.

Güzel olan elmanasın dağlanır,
Güzelin yanında züğürt eğlenir,
Garbi değmiş kabak gibi ığranır,
Yürüyüşü ne hoş olur güzelin.

Güzellerin salağına varmalı,
El kavşırıp divanına durmalı,
Kırmızı önlüklü, altın burmalı,
Ak elleri topak olur güzelin.

Diyor Karacaoğlan, güzel sevmeli,
İnce belin, usul boyun sarmalı,
Omuzları burmalı, burnu hırızmalı,
Ala gözü söbe olur güzelin.

Dedi, oradan hareket edip Maraş'a dâhil oldu. Bir arkadaştan sordu. “Ben bugün nerde kalırım? “O da: “Sen, Dulkadiroğlu'nun odasına git. Orada âşıklar var, yiyip içmek beleş, ağ odası” dediler. Neyse ki, Dulkadiroğlu'nun odasına varıp dâhil oldu. “Sen kimsin” deyi sordular. “Ben de aşığım” dedi. “Sazın var mı” dediler. “Yok” dedi. Buna bir saz verdiler, efendim, kırk yıllık âşık gibi çalmaya başladı. Bakalım ne söylemiş:

Arkadaşlar nice olur,
Halı yardan ayrılanın.
Varıp bir engine düşer,
Yolu yardan ayrılanın.

Karanfiller kokmaz imiş,
Gül dikensiz bitmez imiş,
İşe güce yetmez imiş,
Eli yardan ayrılanın.

Şahanlar yola çekilir,
Durnalar yere dökülür,
On beş yaşında bükülür,
Beli yardan ayrılanın.

² Dizedeki noktalı kısımlar ses kasetinden yazıya geçirilirken anlaşılamadığı için boş bırakılmıştır.

Karacaoğlan gelir derler,
Bu Maraş'ta kalır derler,
Söylemeden ölür derler,
Dili yardan ayrılanın.

Dedi. Karacaoğlan, arkadaşlar, altı sene Maraş'ta kaldı, çalıp çağırdı. Yalnız bu altı senenin içinde dememiş ki: “Şu türküyü de şu ağaya söyleyeyim.” Yalnız, bir gün şu Maraş'ı gezeyim diye çıkmış. Bedestenin oraya varınca, şöyle bir baktı ki pencereye bir kız oturmuş, elinde de bir deste çiçeği var, koklayıp duruyor. Hemen oraya oturup bakalım kıza ne söylemiş:

Pencereden bakan güzel,
Güzelliğin bildirirsin,
Elinde güzel sümbülün,
Ağlayanı güldürürsün.

Beli ince, benlerin çok,
Güzellikte menendin yok,
Kaşlar yaydır, kirpikler ok,
Vurduğunu öldürürsün.

Gül bülbülün seçiminden,
Top menekşe sokumundan,
Geçme mescit yakınından,
Çok namazlar bildirirsin.

Karacaoğlan bana yazık,
Yar yitirdim bağrım ezik,
Koynumdaki güle yazık,
Çok elletme soldurursun.

Dedi, baktı ki öteden bir hanım çıkmış, ona gülüyor. “Gel bacı gel, otur da bir türkü de sana söyleyeyim” dedi. Bakalım o hanıma ne söylemiş:

Anacımdan gelen gelin,
Gelin bana gülüp durur,
Benim seni sevdiğimi,
Arkadaşlar bilip durur.

Tarabulus var belinde,
Hakkın kelamı dilinde,
Doldurmuş kadeh elinde,
İçenlere sunup durur.

Kadehin aldım elinden,
Sarıldım ince belinden,
Hiç bilmen mi dost halından,
Gözüm seni gülüp durur.

Karacaoğlan nerde olalım,
Emmi dayı bir olalım,
Gel sevdiğim sarılalım,
Can intizar olup durur.

Dedi, geri Dulkadir'in odasına geldi. Şimdi efendim, dedi ki: "Ben burada altı yıl daha kalsam boğaz tokluğuna ne çalıştım, köyüme giderim, orda evlenirim, çalışırım" dedi. Nitekim gene çamaşırını ve değneğini alıp yola çıktı. Zaten Maraş ile Hodu Yaylası'nın arası kırk kilometre. Hodu'ya geri geldi. Emmi dayı biriktiler. Dediler ki: "Gardaşım, sen bir kız bul da seni everelim" dediler. Tabi o zaman bir ay mı geçti iki ay mı geçti, "Kara Sultan isminde bir kız bana alın" dedi. O zaman köyün ağası, bu kıza gitti müşteri oldu. Zaten kızı evvelden de ağalar evlendirirdi. "Pekâlâ" dediler; ağa buna bir çadır kurdu, gerdek çadırı. Bu gelini getirip çadıra koydular. Çadıra koyunca kapıya oturdu, aldı eline sazını, bakalım ne söyledi:

Benim eve gelin geldi,
Benim kolum kalkmaz oldu.
Gelinin nazlı bakışı,
Yüreğimden çıkmaz oldu.

Gelin değil bir sır imiş,
Bütün gövdesi nur umuş,
Akan çeşmeler kurumuş,
Hiçbir çeşme akmaz oldu.

Mislin yoktur, yerde gökte,
Gelin koyma beni derde,
Gökten uçtu bir çift turna,
Ataş beni yakmaz oldu.

Karacaoğlan hani mezer,
Mezerimi kimler kazar,
Gelirken eyledim nazar,
Hiç kapıya çıkmaz oldu.

Dedi, netekim akşam oldu. Ağa dedi ki: "Haydi oğlum galan git, hanımının yanına var bakalım" dedi. Karacaoğlan varıp hanımının yorganının ibiğinden tutup kaldırdı. O zaman kız: "Dur" dedi. "Ne var" dedi. "Benden izin aldın mı?" "Yok" dedi. "Üç gün benim yanıma gelmeyeceksin" dedi. "Sebep?" Dedi. "Benim âdetim var, bildiğim var, düşüncem var, üç gün bana değmeden yatacaksın" dedi. Nitekim Karacaoğlan şöyle böğrüne sokulup yattı. Değme yok. İki gün yattı. Satı iş burada azar şimdi. İki gün yatınca, üçüncü gün, bir ağa tarafından davet oldu Karacaoğlan. Gitse olamaz, gitmese olmaz. Yine de gitmek göründü; efendim, sazını alıp bu ağanın davetine gitti. Çalıp çağırıyordu, sazın telinin biri kırıldı. "Arkadaşlar" dedi. "Siz sohbet edin durun da, ben bir tel getireyim" dedi. Eve geldi ki hanımın kucığında bir delikanlı yatıyor. Amma arka arkaya yatıyordu. "Eyvah" dedi, Karacaoğlan'ın yüreği cız etti. "Bana üç gün veriydi, iki gün yanında yattım" dedi. "Bu gün de davete gittiğimi duymuş, dostu gelmiş işi yapmış" dedi. Hiç uyandırmadı, teli aldı, efendim, sırtında neştahı vardı, onu da palaz olarıktan kızın üstüne örttü, çekti gitti. Geri vardı, sohbeti yaptı ama hiç efendim, düzeni yok. Dedi ki: "Sabahleyin varayım, şu hanımı bir daha görüyüm de çekeyim gideyim bir tarafa" dedi. Ula, kız uyandı ki, efendim, baktı ki Karacaoğlan'ın neştahı hanımın sırtında, Allah Allah, bunun yüzünden benim başıma neler gelir şimdi. Kız ne yaptı şimdi. Biri de dedi ki: "Elin iyisi var diyerekten, bir yeğeni vardı, on, on iki yaşında; onu yanına yoldaş getirdiydi." Bunu Karacaoğlan dostu sandı. Efendim, ordan şimdi içinden kestirdi: "Sabahleyin de uğrayım gideyim" dedi. Kız neştahı görünce kapıya çıkamadı. Karacaoğlan geldi, kapıya oturdu, efendim, bakalım ne söyledi. Hanımı içerde oturuyor, o da kara giyindi.

Ak gerdanda sarı akık,
Zülüfû gerdana dökük,

Kaşın niye böyle yıkık,
Dostun neden buldun bugün.

Yüce dağdan bakınırdım,
Lale sümbül takınırdım,
Seni benden sakınırdım,
Eş sözüne uydun bugün.

Kani Karacaoğlan, kani,
Veren alır tatlı canı.
Sevmediğin kara donu,
Dost karşımda giydin bugün.

Dedi, kalktı: “Abuziddine lanet olsun, evlenirsem” dedi, yemin etti yürüdü, biraz gitti, elli metre, yüz metre. Kız dedi ki: “Ulan şuna yetişiyim de, hâlimi arz edeyim de salmayayım” dedi. Arkasından yetişti: “Âşık, dur gitme, seninle anlaşak, konuşak” dedi. “Sen bana haram oldun, bana yaklaşma, şöyle otur da türküyü dinle” dedi. O oraya oturdu, Karacaoğlan aldı sazı bakalım ne söylemiş:

Terkedeyim seni hey kaşı keman,
Yakası olmayan yerde nem kaldı,
Hiç mi yok sevdiğim göğsünde iman,
Beni mecnun yapan yârda nem kaldı.

Felek benden beter etsin halını,
Ben ölürsem yâdlar sarsın belini,
Garip bülbül güle vermiş mihrini,
Figanım artıran yârda nem kaldı.

Akar gözüm yaşı birden silinmez,
Tek başım sağ olsun yar mı bulunmaz,
O yârin yanında kadrim bilinmez,
Kadrimi bilmeyen yârda nem kaldı.

Diyor Karacaoğlan severdin candan,
Cak aşı yemezdim sevdiğim senden,
Anladım sevdiğim vazgeçtin benden,
Gidelim sevdiğim daha nem kaldı.

Sazı aldı kalktı, yürüdü. Kız bağırı bağırı buna bir daha yetişti. “Âşık, gel gitme, hallaşak, konuşak” dediyse de “otur” dedi Karacaoğlan, “türküyü dinle.” Gene aldı sazı Karacaoğlan:

Ağlayı ağlayı düştüm yollara,
Karışaydım boz bulanık sellere,
Adı şanı duyulmadık ellere,
Gitmeyecek gönül senden ayrılmaz.

Ahdım kaldı, nazlı yarım ahdında,
Deremedim güllerini vaktinde,
Karanlık gecede kolun altında,
Yatmayaşın gönül senden ayrılmaz.

Gözüm kaldı bir geyiğin postunda,

Azrail de can almanın kastında,
Döne döne teneşirin üstünde,
Yunmayaşın gönül senden ayrılmaz.

Hiçeni de Karacaoğlan hiçeni,
Aramazlar gurbet elde yitene,
Ak göğsün üstünde çakırdikeni,
Bitmeyince gönül senden ayrılmaz.

Dedi, gene kalktı. Şimdi oradan hareket edip Hodu Beli'ne çıktı. Kız da Hodu'da kalktı, oraya çıkınca oturdu, bakalım ne söylemiş:

Arkadaşım gelmiş yayın almağa,
Ya ben kimlerle kalırım gayrı,
Arttırdılar figanımı zarımı,
Bağrımı yellere sürerim gayrı.

Gide gide bütün yollar toz oldu,
Yandı ciğerciğim kömür köz oldu,
Yârim gideceğim acı söz oldu,
Ağlarım gezerim gülemem gayrı.

Yolun doğrusuna sapıyım derdim,
Sıdk ile Mevla'ya tapıyım derdim,
Yârimin gönlünü yapıyım derdim,
Yıkılmış gönlünü yapamam gayrı.

Diyor Karacaoğlan, okuryazarım,
Domurcuk memede kaldı nazarım,
Şimdiden kerî diyar diyar gezerim,
Gidersem de geri gelmem gayrı.

Der, hareket eder; efendim, Öküz Götü'ne gelir. Burası, Düldül'ün karşısında. Oraya oturur, bakalım ne söylemiş:

Kalktı deli gönlüm firar eyledi,
Ulu dağlar yol göründü gözüme,
Yârim çıkmış evlerinden beriye,
Siyah zülfü tel göründü gözüme.

Sana derim sana şol koca Düldül,
Yar geldi yariye çekildi bülbül,
O yârin saçları menekşe sümbül,
Gül goynunda el göründü gözüme.

Yarın bir gün ben geriye gelirim,
Nergiz verir gülü rahan alırsam,
Eğer seni bir tenhada bulursam,
Al yanağın bal görünür gözüme.

Diyor Karacaoğlan yolun bulunmaz
Kim ölüp de kim kaldığı bilinmez,

Ölsem gurbet elde ölüm bulunmaz,
Uru çıksa saz görünür gözüme.

Dedi, ordan sürdü, Devrek'e geldi. Devrek denilen bu yer, dar bir yer. Evvelden buradan hayvan geçemezmiş. Yükü alır karşıda yüklerlermiş. Esası devret, devretmekten gelir. Oraya geldi oturdu. İçinden ataş fişkırıyordu, bakalım ne söylemiş, Sail, arkadaşlar. Şu türküye bak sen:

Yüce dağ başında ben de gezerken,
Yitirdim çıkışı yoldan ayrıldım,
Oturdum da dertli dertli söylerken,
Top kara perçemli yardan ayrıldım.

Yatıp uyumadım yarın dizine,
Uyanıp bakmadım ala gözüne,
Şekerden şerbetten şirin sözüne,
Balınan yoğrulmuş dilden ayrıldım.

Kıvrım kıvrım gider Hodu'nun yolu,
Şehere dayanmaz Urum'un gülü,
Elimden aldırın kıymetli yâri,
Aşireti güzel evden ayrıldım.

Diyor Karacaoğlan dost dostu bakar,
Domurmuş memeler sinemi yakar,
Yaz bahar ayında bir çiçek kokar,
Kokar burcu burcu yardan ayrıldım.

Dedi, Baltalı'ya geldi. Saillerin yurduna. Saillerin yurdu da Baltalı'dır, Gökçayır'ın mahallesi. Oraya geldi ki, herkes yaylaya göçmüş, sadece bir bekçi kalmış, damları beklemek için. Adam da yok. Hanım da oturuyor pınarın başında, yanında da bir çocuğu var. Bunu görünce yine bulandı, bakalım bu hanıma ne söylemiş Saim, arkadaşlar:

Eğer güzel, güzel isen,
Bir yavruyun başı gelin,
Yar geldi, kendi hükmetti,
Çık yaylaya taşın gelin.

Kaşın kara, gözün kara,
Yüzünde de benin sıra,
Her bakması beş bin lira,
Al veriyim peşin gelin.

Ayaklı atın koşar koşar,
Seni seven binler yaşar,
Gün doğunca şavkı düşer,
Açıldıkça döşün gelin.

Karacaoğlan der; hatıya,
Ağzın benzettim kapıya,
Gelin düşmüşsün kötüye,
Oğlun değil, eşin gelin,

Der, orada yatar. Sabahnan Sabun Suyu'nun üstüne iner, oraya oturur. Bakar ki menekşeler açılmış, boynu eğri eğri düşünüp oturuyor. Onu görünce hemen bir ilham gelir, alır sazı eline, bakalım bu menekşeye ne söylemiş:

Kadir Mevlam seni öğmüş, yaratmış,
Çiçekler içinde birsin menekşe,
Bitersin dikenin harın içinde,
Korkarım gözüme batar menekşe.

Yaz gelince havaslanır bitersin,
Güz gelince başın alır gidersin,
Yavru niçin boynun eğri tutarsın,
Senin derdin benden beter menekşe.

Senin meskenindir, kayalar, sengi,
Kokusu menevşe, güldür irengi,
Aradım ki hani, bulunmaz dengi,
Güller yatağında biter menekşe.

Bakmaz mısın Karacaoğlan halına,
Garip bülbül konmuş gülün dalına,
Gıymatın bilmeyen alır eline,
Onun için eğri biter menekşe.

Der. Köprü'nün başında oturuyordu. Kuzey taraftan bir gurup atlı çıktı. Gelen aşğın önünden geçecek köprü'nün başından. "Selamün aleyküm Hasan, Selamün aleyküm Hasan, Selamün aleyküm Hasan" deyip otuz dokuz atlı geçti. Bir atlı da geriden geldi. Geriden gelen atlı dedi ki: "Hasan geriden bir yobaz geliyor, onu köprü'den geçirme" dedi. Adam da gitti. Baktı ki bir adam geliyor, köprü'den geçici. "Dur! Ne var? Geçme ordan" dedi. "Niye geçmeyeyim? Geçirmem" dedi. "Geçen, geçmem; geçirmem" dedi. "Sudan geçsene" dedi. "Ben sudan geçmem" dedi. "Sen de köprü'den geçirmiyon, öyleyse beni sırtına al da, öte geçeye at" dedi ordan gelen adam. Karacaoğlan bunu sırtına aldı, öte geçeye geçirirken, bir yangın peyda oldu arkasında. "Bunda bir hikmet var" deyip öte geçeye geçincek: "Soyun bakalım" dedi. Soyundu ki belinde bir Kuran kitabı bağlı. Bunu delik deşik edip suya attı. Atlılar geri geldi. "Hasan gazan mübarek olsun, Hasan gazan mübarek olsun" deyi otuz dokuz atlı geri geçti. Son atlı da geldi, belinden tuttu: "Senin türkün kıyamete kadar devam edecek" dedi. Bunlar kırklardı kardeşim. Şimdi, atlılar gitti, Karacaoğlan gene, aldı bakalım sazı ne söylemiş orda:

Ağzımanım kaldı bir Arap atta,
Koyma Kadir Mevlam gamda, firkatte,
Düğünde bayramda, ağa Zeynep'te,
Anar mı ola, emmi dayı el bizi.

Getir dostum, ben giyeyim postunu,
Kimse bilmez, garazını, kastını,
Şu Hodu'da koydun geldin dostunu,
Geri gelsen kınar mı ola, el bizi.

Dost elinden içtim içtim, şâd oldum,
Kahpe felek güldü, ben de mahvoldum,
Emmiden, dayıdan elden yâd oldum,
Ne yaman uzağa attı yol bizi.

Karacaoğlan devre devre demim var,
Yar yitirdim, gasevetim gamım var,
Yedi deniz içinde bir de gemim var,
Çalma ola bir tarafa sel bizi.

Der, oradan kalkar, Götürme'nin çınarının altına oturmuş: "Hey Allah'ım bana yol göster" dedi.
Sazı da aldı, bakalım ne söyledi:

Her zaman zaman da göçen yaylaya,
Akan leblerinden bal gönder bana,
Çıkınca yaylaya ayvadan nardan,
Sultanı kirazı der gönder bana.

Çıkmışsın Hodu'ya Çadırın yeşil,
Bülbül figan eder güle dolaşır,
Geyik göbeğinden bir deste deşir,
Zülfünün telinen sar gönder bana.

Çıkmışsın Hodu'ya gözlerin humar,
Gövel ördek gibi göllere tumar,
Yaz bahar ayında gönül ne umar,
Bir mendil arası kar gönder bana.

Diyor, Karacaoğlan ötem yüzünden,
Çatık kaş arasından, ala gözünden,
Engel tarafından düşman sözünden,
Kâğıt arasına yaz gönder bana.

Oradan Harunuye'ye geldi. Harunuye'nin altında kör bir kuyu vardı. Şimdi oraya dükkân yaptılar. Orda park varmış, biz de geldik ulaştık da kısa ulaştık. O parkın kıyısı, etrafı sur imiş. Orası beylerin, ağaların oturma yeri imiş. Orda delikli taşlar varmış, onlara atları bağlarlarmış. Oraya geldi. Parka dikilip oturdu. Bir kız ile oğlan geldi parka. Gül topluyorlar. Karacaoğlan dedi ki: "Hanım kız, bir deste gül de bana at" dedi. Kız: "Sana burada gül yok" dedi. "Yok" deyince, Karacaoğlan, bakalım aldı sazı ne söyledi:

Bir gül istedim de niye vermedin,
Çocuk kadar hatırımı görmedin,
Bilmem tanımadın, bilmem bilmedin,
Kalsın sana top zülüflü burmalı.

Evinizin etrafı ağıl mı?
Gözellerin hepi böyle pahal mı?
Gülün kökü bahçanızda değil mi?
Kalsın sana top zülüflü burmalı.

Evinizin etrafı kuyu mu?
Bu pahalılık gözellerin huyu mu?
Gül verdiği oğlan benden iyi mi?
Kalsın sana top zülüflü burmalı.

Evinizin önü kerpiç aralık,
Akşam oldu yine çöktü karanlık,
Senin ile yapamadık pazarlık,

Kalsın sana top zülüflü burmalı.

Hüstürdün de Karacaoğlan hüstürdün,
Dostun bahçasına poyraz estirdin,
Bir gül için niye beni küstürdün,
Kalsın sana top zülüflü burmalı.

Konyalı Hamdi Efendi'den, kitabından aldığım bilgilere göre: Karacaoğlan doksan altı yaşında Maraş'a gelmiş, iki sene Maraş'ta Ali Bey'in odasında kalmış, Ali Bey'e: "Beni Farsak'a götür" demiş. Ali Bey Karacaoğlan'ı alır, doksan sekiz yaşında Hodu'ya getirir. Farsaklı bir adam var idi, adı Mustafa idi. Yüz yirmi yaşındaydı bu adam. Hâlen daha evinin yeri duruyor. Karacaoğlan iki yıl da orada yaşadı. Dedi ki bir gün: "Âşık, şu ağaca türkü söyle" dedi. Orada üç ağaç var; birisi meşe, ikisi ardıç. O zaman aldı sazı ardıca türkü söylüyor şimdi:

Yoldaş mı verdiler çifte ardıcı,
Başından geçerci boranlı kıcı,
Kâbe'ye gittin de oldun mu hacı,
Kâbe Beytullah'ı bilin mi meşe.

Dedi, neyse bu böyle kasın. Mustafa dedi ki: "Âşık oğlum ben bugün çok hastayım, belki de sabaha çıkmam, gel seninle halleşek, vasiyetin var mı?" "Amca benim üç vasiyetim var" dedi Karacaoğlan. "Biri şu; benim sazımı şu meşeye asın, çürüyünceye kadar her kim el sürerse cennet yüzü görmesin. Bir de; ölürsem, beni şuraya defnedin" dedi. Karacaoğlan, Mustafa'ya: "Senin de vasiyetin var mı" dedi. "Benim vasiyetim yok da, bana bir şiir söyleyeceksin" dedi. Karacaoğlan: "Söyleyim emmi, fakat neden söyleyim? Dedi. "Yüz seneden belli başından geçen işlerden söyle" dedi. İşte Karacaoğlan'ın son türküsü bu:

Ak bir eserdim, kızıl kan oldum,
Anamın rahmanına indirdin felek,
Yedi derya gezdim, ummana daldım,
Bir kapısız hana kondurdun felek.

Anamdan doğdum da dünyaya geldim,
Tuzlu tuzlu çapıtlara belendim,
Anamın sütünü emdim de kandım,
Anamın sütüne kandırdın felek.

Beş yaşadım gidemedim işime,
On yaşadım gezer oldum başıma,
On beşimde sevda düştü peşime,
Bir kuru sevgiye yedirdin felek,

On beşinde yirmiye yol oldu,
Otuzunda boz bulanık sel oldu,
Kırk yaşadım aklım başıma geldi,
Hayırımı şerimi bildirdin felek.

Elliyeye varıncak yarıyı geçti,
Altmışa varıncak debdilin şaştı,
Yetmişe varıncak yokuşa düştü,
Mertebe, mertebe indirdin felek.

Sekseninde beratçığım yazıldı,

Doksanımda âzalarım çözüldü,
Yüz yaşadım kuzu dişim düzüldü,
Bir sabı çocuğa döndürdün felek.

Dedi, o gece öldü. Konyalı Hamdi Efendi diyor ki: “Karacaoğlan doksan altı yaşında Maraş’a gitmiş, iki sene orda kaldıktan sonra Hodu’ya gelmiş, iki sene de burada yaşamış, yüz yaşında ölmüş, yalnız taşın tarihi doksan altı idi. Yazan yanlış yazmış” diyor. “Karacaoğlan’ın mezarı Maraş’ın 40 km batısında, Taylar Yaylası’nda” diyor. “Karacaoğlan kuvvetlice, seyrek sakallı, esmer bir zat imiş” diyor. Allah rahmet eyliye. Bu işte Karacaoğlan’ın sonu.